

Forfatter: Nansen, Peter

Titel: EN SEJLTUR

Citation: Nansen, Peter: "EN SEJLTUR", i Nansen, Peter: *Samlede Skrifter Bd. 3: Noveller; Skitser; Dramatiske Smaating*, Gyldendal, 1908-09, s. 101. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-nansen03ny-shoot-workid60288.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter Bd. 3: Noveller; Skitser; Dramatiske Smaating

EN SEJLTUR

Den sørgeklædte, stille lille Dame fortalte:

"Det er nu fem Aar siden. Min Mand havde i de sidste Par Aar været saa underlig overspændt. Han havde i sine unge Dage levet meget med, og senere under vort Ægteskab, da vores lille Dreng, som var hans ét og alt, var død, begyndte han at drikke mere Vin ved Middagen, end hans Hoved vel kunde taale, og tit kom han sent hjem om Natten, ophidset og vild, saa jeg var bange for at møde ham. Til andre Tider var han ganske tavs og mørk, kunde sidde flere Timer ude paa Verandaen og ryge Cigarer uden at sige et eneste Ord, blot sukkede han af og til dybt og stønnede, som om noget pinte ham.

Min Mand havde været et smukt og raskt ungt Menneske. Da jeg lærte ham at kende, var han en af de mest fejrede Balherrer. Han var kraftig bygget, høj og slank, havde et aabent solbrændt Ansigt og lignede mest saadan en rigtig rask Officer, der ikke er bange for noget. Men han ødslede med sine Kræfter; han var letsindig og lod sig drive for alle Vinde. Da Ulykken kom over ham, var han endnu en køn Mand; han havde beholdt Legemets Kræfter, men Aandens - aa Herregud, det var mørkt og trist at se paa. Han maatte 102 opgive alle sine Forretninger og gik hele Dagen herhjemme og drev med Cigaren i Munden, skiftende fra det ene Humør til det andet, saa man aldrig var sikker paa, hvor man havde ham. Han kunde være saa belevet og elskværdig, og Fremmede, der kun saá ham en Gang imellem, var altid saa indtagne i ham og kunde slet ikke tro alle de Rygter, der begyndte at gaa om ham. Og vi herhjemme søgte jo ogsaa at skjule det saa godt vi kunde.

For han var jo kun en syg Stakkel, selv om det til Tider kunde være svært nok at huske paa det; han kunde være saa ligefrem ond imod os, at der hørte megen Ydmyghed til for at bære det taalmodigt. Han var som et vildt Dyr i Bur; al hans legemlige Kraft sled og rev i det Gitter, som hans syge Sjæl havde rejst udenom ham. Han trængte ligefrem til at bruge sine Kræfter, til at gøre Legemet træt, og han fandt derfor paa, at han selv vilde hugge alt det Brænde, vi brugte i Huset.

Hver Morgen stod han nede i Kælderen og kløvede de tykke Knuder som en Rasende. Vi stod ofte forskræmte udenfor og lyttede efter, hvordan han huggede og huggede, mens han skar Tænder og gav smaa Skrig fra sig. Af og til standsede Slagene og vi hørte ham puste og stønne, alt imens han mumlede nogle forfærdelige Eder, og lidt efter begyndte han igen.

En hel Time blev han dernede hver Dag, saa vi havde tilsidst Kælderen stablet fuld af ganske smaat hugget Brænde.

Saa kom han ud i Skjorteærmer og med Flippen revet op, med Frakken over Armen, foraset og drivvaad. Han kunde knapt gaa, saa træt var han, og det var akkurat, at han kunde naa ind i 103 sit Værelse og hen paa Sofaen, før han faldt i Søvn.

Det var hans bedste Timer, naar han saa vaagnede. Saa spøgede og lo han tit, kælede for vores Datter og udkastede Planer om, hvordan vi allesammen skulde rejse ned til Sveits og Italien, hvor han havde været som ung, og hvordan han rigtig skulde vise os om paa alle de Steder, han kendte saa godt.

Men naar han havde drukket sin Flaske Vin til Middag - og det var ikke muligt at faa ham til at lade være dermed - saa kom al Vildskaben igen op i ham, og stakkels lille Marie maatte sidde og høre paa alle de gruelige Ting, som han saa kunde fortælle. Det lille Skind, hun formelig sad og rystede, naar hun saá sin Fa'r trække Flasken op og hørte ham sige de Ord, som han hver Gang sagde: "Det skal gøre godt at faa et lille Glas!"

"Et lille Glas" - aa Gud hjælpe os!

I Begyndelsen haabede vi jo stadig paa, at det skulde rette sig, men naar vi saadan hver Dag saá, hvor svag han var, og hvor lidt han selv kunde gøre for at staa imod, maatte vi jo tilsidst opgive det Haab.

Vor Huslæge, til hvem jeg i min Angst betroede mig, mente, at jeg overdrev, for min Mand var bange for ham og passede altid paa sig selv, naar han var sammen med ham.

Men en Aften havde han tilfældigvis mødt min Mand i en meget ophidset Tilstand, saa lidt Herre over sig selv, at han rent glemte, at det var Lægen, han talte med. Det var samme Aften, han kom hjem og vilde bryde ind i Maries Soveværelse for at faa Barnet med sig ud paa Kirkegaarden; han vilde se, om han kunde træffe Poul - det var vores afdøde Søn - derude. Marie havde lukket 104 Døren i Laas - det gjorde hun hver Aften -, men jeg maatte formelig slaas med ham for at forhindre ham i at bryde den op med Magt. Saa

tilsidst blev han træt og slap og satte sig paa Trappen, hvor han faldt i Søvn. Pigen og jeg maatte slæbe ham ind i hans Soveværelse og lægge ham paa Sengen.

Næste Morgen kom Doktoren, mens min Mand endnu sov. Han vilde have alt muligt at vide, navnlig om, hvordan Marie kunde taale alle de Sindsbevægelser. Han blev ved og ved at spørge, lod Marie komme ind og passede nøje paa hende, mens han spurgte hende ud om en Mængde ligegyldige Ting.

Og da han gik, sagde han ude i Entréen til mig: "Det værste ved Deres Mands Tilstand er, at den let kan blive farlig for Marie. Hun er jo af Naturen ikke stærk, og i hendes nuværende Alder maa man være dobbelt forsigtig med at udsætte hende for Sindsbevægelser. Jeg vil derfor indtrængende raade Dem til, hvis det er muligt, at sende hende bort en Tid."

Jeg svarede ham ikke, men jeg vidste, at det ikke vilde ske. For det første vilde min Mand være bleven mistænksom og vilde aldrig have tilladt det, for det andet vilde Tanken om at skulle skilles fra mig have været maaske endnu farligere for Marie, og endelig – det tilstaar jeg – var jeg selv for svag dertil. Marie var min eneste Støtte og Glæde i disse tunge Tider, og jeg kunde ikke undvære hende. Det mente jeg i alt Fald den Gang. Nu siger jeg atter og atter til mig selv, at jeg dog burde have bragt det Offer.

De véd ikke, hvor vi to var voksede sammen i disse Aar – vi havde jo delt alle Sorgerne, al Angsten.

Faa Dage efter havde Doktoren talt med min Mand og sagt, at hvis han ikke kunde beherske sig, endte det med, at han, Doktoren, erklærede ham for syg.

Min Mand havde siddet ganske rolig og hørt paa ham. Da han var færdig, sagde han blot: "Det tør De ikke, for De véd ligesaa godt som jeg, at enhver Læge, der fik mig til Behandling, vilde erklære mig for rask."

Saa havde han smilet og tilføjet: "Kære Ven, hvor De er lettroende. De møder mig forleden Dag en Smule ør i Hovedet, og saa tror De straks alt det overspændte Tøj, min Kone disker op med. Min Kone er virkelig en løjelig en; hun ser en Ulykke i, at jeg af og til – det skal Gud vide, tit sker det saamæn ikke – er ude at more mig. Véd De hvad – jeg tror, det kommer af det religiøse Mikseri, hun er kommen ind i?"

Kort sagt, Doktoren vidste knap, om det var min Mand eller mig, der var gal. Han var bleven duperet som saa mange andre, og Følgen blev, at hverken han søgte os meget eller vi ham.

Men min Mand gik fra den Dag stadig mistænksom omkring og troede, at vi vilde have ham indespærret. Og han gav sin Forbitrelse saa meget friere Spillerum, som han vidste, at jeg nu var bange for at søge Doktorens Assistance. Han beskyldte mig og Marie for at udspionere ham; han brugte Ord, som jeg ikke kan gentage, og han truede os, saa vi bogstavelig gik i Dødsskræk, naar vi ventede ham hjem om Aftenen.

Det vil sige, der var jo Dage endnu, hvor han var mild og god; men naar han da vilde kysse Marie og kæle for hende, mærkede han, hvor hun var sky og angst for ham, og saa beskyldte han mig for, at det var mig, der hidsede hans egen Datter op imod ham. Han græd og klagede over, at ingen brød sig om ham, ingen tænkte paa, hvor ulykkelig han var.

Under alle disse Indtryk voksede Marie op og blev konfirmeret. Hun blev en køn ung Pige, høj og mørk som sin Fader, men hun var saa stille og blid; kun en meget sjælden Gang kunde det bruse op i hende; men hun gjorde hvad hun kunde for at beherske det; hun havde jo sin ulykkelige Fa'r til stadig advarende Eksempel. Paa Grund af Forholdene levede vi meget stille, og Marie fik ingen Veninder. Hun gik herhjemme sammen med mig, og den fælles Sorg gjorde, at jeg næsten betragtede hende som en yngre Søster, hvem jeg kunde tale med om alt, saa hun blev tidlig udviklet og modnet. Hun havde set saa lidt af Verden og kendte dog allerede saa meget til dens Nød og Elendighed. Hun blev et stakkels Barn, som aldrig lærte Ungdommens Lykke at kende; stakkels Barn, som hun var! – Ser De, jeg mærkede det ikke saa meget, fordi jeg altid var sammen med hende og var opfyldt af saa meget andet. Men Fremmede kunde af og til sige et Ord, som gjorde mig angst, eller se paa hende med et medlidende Blik, som isnede gennem mig.

Hun var jo bleg og sart, det saá jeg nok; men det havde jeg selv været i den Alder. Dog en Dag kunde jeg ikke lade være med at spørge en Dame, der havde sagt noget om hendes sygelige Ydre: "Men hvad er der med Marie, siden I allesammen taler om hendes Udseende? Hvad er der dog?" Hun ledte efter Svar, men sagde tilsidst: "Det er, som om hun bar paa en Byrde, der er for tung. Hendes Blik er saa overanstrengt, saa træt."

Jeg haabede paa Sommeren, som stundede til. Vi havde lejet en Villa Nord for Hellebæk, hvor 107 vi kunde have det ganske stille og fredeligt. Under min Mands daværende Tilstand var det ikke behageligt at bo imellem altfor mange Mennesker, og ham fik jeg let til at gaa ind derpaa ved at sige, at Marie trængte til Ro og Stilhed.

Vi flyttede derop og havde det saa godt, som vi i det hele taget kunde have det. Det var jo en dejlig Egn, og det blev en god Sommer. Jeg tror ogsaa, at min Mand gjorde sig Umage for at beherske sig af Hensyn til

Marie, men der var Dage, hvor hans Sind var saa forpint og uroligt, at hans gode Vilje intet hjalp. Det var mest, naar der var Uro i Luften, naar Himlen var fuld af jagende Skyer, som stadig truede med Uvejr, og naar Sundet var graat og der var Efteraarsrusk over hele Naturen.

Saa var der ingen Fred over ham! han gik ud og ind, i rugende Tavshed, kun af og til mumlende noget uforstaaeligt hen for sig. Og pludselig kunde han standse inde i Stuen og sige: "Lad os faa et Glas Sherry, man trænger til Varme i Blodet." Naar Marie saa kom med Karaflen og kun ét Glas, sagde han: "Skal I ikke have noget med?" Vi svarede altid nej, og han sagde altid: "I er vel bange for at blive fulde?"

Det var jo ogsaa et grueligt Liv han førte. Intet havde han at bestille, og intet interesserede ham. Bøger anstrængte hans Hoved og kedede ham; Musik var det eneste, han brød sig om. En simpel Melodi, som Marie sang, kunde gøre ham blød og bevæget; men ligesaa ofte irriterede den ham, den gjorde saa stærkt Indtryk paa ham, at han brast i Graad og ikke var til at berolige igen. Saa ogsaa dette blev vi bange for.

- - Det var en Dag i August. Vejret havde i lange Tider været stadigt og smukt, men den Dag 108 var Himlen helt overtrukken. Det regnede ikke, men det saá ud, som om det hvert Øjeblik kunde bryde løs. Det var stadig varmt i Luften, men af og til kom der et koldt Pust ude fra Søen og gik hen over Stranden og ind i Skoven med en skarp Susen.

Min Mand var staaet tidlig op og flakkede om nede ved Søen, rastløst frem og tilbage. Fra Verandaen kunde vi følge hans Bevægelser. Han gik frem og tilbage mellem Badehusbroen og et lille Sejldugslysthus, som vi havde slaaet op helt nede ved Vandet. Han holdt Hatten i Haanden og bevægede uafbrudt Munden, som om han talte. Pludselig lo han højt, rigtig saa uhyggeligt. Men da han kom op til Frokost, var han stille og sagde kun enkelte Ord. Han spiste ikke noget og gik straks efter uden at sige hvorhen. Men Marie, som passede paa, hvad Retning han tog, sagde: "Bare ikke Fa'r gaar ind paa Kroen."

Han kom sent hjem. Vi havde ventet over en Time med Middagsmaden, og jeg saá straks, at han havde drukket. Han var oprømt og snakkede løs om alt muligt. Ved Slutningen af Maaltidet sagde han: "I Dag skal vi more os. Naar vi nu har drukket Kaffe, sejler vi ud en Tur." Marie sendte mig et bønfyldende Blik, og jeg sagde: "Skal vi ikke hellere vente til en anden Dag; jeg synes, Vejret ser saa truende ud?" Hans Ansigt blev ganske mørkt, og der kom et ondt Udtryk i hans Blik; han saá skarpt paa Marie og mig, som for at opdage, om vi konspirerede, og spurgte: "Er I bange? I tror vel ikke, jeg kan tumle en Baad?" Jo, det vidste jeg nok, han kunde; men Vejret var virkelig ikke indbydende. "Det er noget Snak, det er blikstille. Vil I saa med eller ej? Men I vil maaske ogsaa drille mig med det? Naa værs' go!"

109

Der var ikke andet for end at sige Ja. Han blev saa straks igen i bedre Humør, skyndte sig at drikke Kaffen og løb ned til Fiskeren for at leje hans Baad.

Imens havde Marie og jeg faaet et Par Sjaler og en Plæd frem. Marie var helt hvid af Angst, og jeg maatte sætte Mod i hende saa godt jeg kunde. Der var da endelig ikke stor Fare ved at sejle med min Mand, som lige fra sin Barndom havde været vant til at haandtere Sejl og Aarer. Men det var saadan ligesom en Forudelse, hun havde.

Vejret havde holdt sig ens lige fra Morgenstunden. Naar jeg undtager de enkelte Pust, der kunde komme ude fra Søen, var der virkelig ikke en Vind, som rørte sig.

"Tror De, vi faar daarlige Vejr?" spurgte jeg Fiskeren. "Nej, ikke noget at tale om," sagde han, "det kan jo nok være, at det vinder en Smule op ud paa Aftenen, men det bli'r aldrig mer, end at Grosserereren magelig kan klare det."

Saa gik vi om Bord, og min Mand tog Aarerne. Sejl og Mast førte vi med, men foreløbig kunde der ikke være Tale om at bruge dem.

Vandet laa saa glat og fladt som en poleret Blyplade, og Baaden gled ganske stille og blødt. Fra det vi kom om Bord, sagde min Mand ikke ret meget; han sad og passede Aarerne og syntes ganske optagen af det. Vi var i Grunden glade over det, for der var noget betryggende ved denne Paapasselighed. Marie kom tilsidst i helt godt Humør, hun blev, hvad der sjældent skete, næsten barnagtig lystig og hittede paa saa mange Løjer. Jeg kan huske, at hun, da hun ikke syntes, at Farten gik hurtigt nok, rejste sig op og holdt sit Sjal ud som Sejl og pustede ind i det.

Men da vi havde roet en Times Tid og var 110 kommet et godt Stykke ned mod Syd, begyndte hun at blive træet af sin Lystighed og syntes, at Turen havde været længe nok. Men min Mand svarede knap og blev ved at ro.

Vi sad nu ganske stille allesammen og hørte kun de ensformige Skvulp af Aaretagene. Pludselig sagde Marie: "Der faldt en Draabe paa min Haand!" Jeg mente, det var blot fra Aarerne, men et Øjeblik efter faldt der ogsaa en Draabe paa mig, og snart efter saá vi Vandet fuldt af smaa Cirkelbølger. I det samme gik der et

stærkt Vindstød hen over Sundet, og umiddelbart efter strømmede Regnen ned og et Lyn skar gennem den mørke Luft. Og det blev ved at blæse i skarpe Ryk.

Vi havde i en Fart faaet os svøbt ind i alt det Tøj, vi havde taget med, og sad og krøb sammen uden at sige et Ord.

Da det første Lyn kom – det blev siden ved at lyne – lo min Mand saa stygt, at det ligefrem gjorde ondt i mig, og han sagde: "Nu kommer der Humør i det. Nu sejler vi hjem."

"Aa, Fa'r dog!" bad Marie; men han fo'r op i Sædet og sagde: "Intet Kællingen. Herude raader jeg, og Gud hjælpe Jer, hvis I gør Vrøvl!"

Vi var nær kæntrede, mens Masten blev rejst og Sejlene sat til, men der var ingen af os, der knyede. Min Mand satte sig agterude ved Roret og passede samtidig Sejlene. Klokken var bleven henad otte; det begyndte at mørkne, og vi havde vel nok en Times Sejlads hjem. Det skulde have været Maaneskin, men Maanen kunde ikke komme frem for Skyerne.

Uvejret rasede nu lige over vore Hoveder; der slog Lyn ned i Søen ikke mange Favne fra os, og naar der kom et stærkt Vindstød, laa Baaden med Rælingen helt nede paa Vandet.

111

Og bag i Baaden sad min Mand med et stivt og fortrukket Ansigt og med Øjnene glansfuldt opspilede, koldt graadige, som jeg kun har set det hos Mennesker, der mishandler Dyr. Naar jeg lukker Øjnene, ser jeg det Blik for mig med samme kolde Rædsel, man kan føle, naar pludselig paa en mørk Trappe to skinnende Katteøjne lyser En i Møde.

Han var ganske rolig og holdt os stivnede under sit stirrende Smil. De eneste Ord, jeg fik over mine Læber, var, at jeg bad ham om dog i alt Fald at stryge det ene Sejl, men han sagde: "Nej, nu skal vi for en Gangs Skyld lege Tagfat med Vorherre. Vi drukner saamæn nok, men hvad gør saa det?"

Vi krængede saa langt om paa Siden, at Baaden tog Vand.

"Hvis Du gider redde dit Liv" – raabte han til Marie – "saa brug Øsen!"

Marie havde siddet med sammenkneben Mund, lighvid i Ansigtet; men hver Gang Baaden krængede eller hendes Fader sagde noget, tog hun mig krampagtig i Armen, saa det gjorde ondt. Jeg holdt hende om Livet og hviskede af og til, at hun ikke maatte være bange: hun saá blot saa hjælpeløst fortabt paa mig, og jeg følte, hvor hun rystede. Nu tog hun sig med en voldsom Anstrængelse sammen, fik fat i Øsen og arbejdede fanatisk med at faa Baaden læns.

Men pludselig begyndte min Mand at more sig med at rokke Baaden, og det saá igen ud, som om den skulde krænge over.

Da skreg Marie, med Øjnene vilde af Angst og Raseri: "Tag Dig i Vare, Fa'er! Jeg taaler det ikke!"

Min Mand smilede blot spodsk, og et Øjeblik 112 efter rokkede han igen, saa der skyllede lidt Vand ind.

Marie løftede Hovedet og, idet hun gav et Skrig fra sig, slyngede hun Øsen mod ham. I det samme faldt hun stivt fremover ...."

- Den lille Dame standsede og trak Vejret dybt. Lidt efter blev hun ved:

"Jeg kan huske, det var, som om der pludselig blev dødsstille midt i Uvejret.

Jeg havde set Øsen ramme min Mand i Brystet, jeg havde hørt ham udstøde et dumpt Hyl, men da Marie faldt ned foran sin Fa'rs Fødder, var det, som jeg blev revet med i Faldet. Hun laa som en livløs Bunke Klæder, og jeg sled og sled i Tøjet, flaaede Sjalet og Kjolen for at naa ind til Legemet og føle, om der var Liv. Da jeg havde faaet Tøjet revet bort, rystede jeg, saa jeg følte kun mit eget Blods Banken.

Og mens jeg laa dér, vanvittig af Angst, naaede min Mands Stemme mig som et Stik i Brystet: "Lever hun?"

Jeg havde ganske glemt, at der var andre i Baaden end jeg og Marie. Jeg saá op, og vore Blikke mødtes i fælles Rædsel. Han sad ubevægelig som af Træ, med Hænderne knugede hvide om Roret, Kinderne uden en Blodsdraabe og Øjnene fæstede til Maries Legeme.

Jeg fik hende løftet op, saa hun hvilede med Hovedet i mit Skød. Der blev ikke vekslet et Ord; Marie laa som et Lig imellem os, og jeg tror, at vi begge følte, at nu var det bedst for os, om vi allesammen laa med Baaden over os i Vandet.

Da slog Marie Øjnene op et eneste Nu, og vi klamrede os atter til Haabet. Min Mand sad urokkelig og passede Baaden; Sveden brød frem paa hans Pande, mens Øjnene søgte ud i Mørket efter Maalet for vor Fart. Det var, som om den aldrig skulde faa Ende.

Klokken var over ni og Uvejret stilnet af, da vi kom hjem. Fiskeren var begyndt at blive angst for os og stod nede ved Landingsstedet.

- - Historien er nu i Grunden fortalt. Hvad der er tilbage, behøver ikke mange Ord.

Marie døde ikke; Gud naade hende, den Stakkel. Men hendes Hoved kom sig aldrig, og hun maatte sendes bort. Min Mand havde været saa stille og rolig siden Ulykken, men da Marie kom dér ned paa Anstalten og der slet ikke mere var noget Haab, saa var der ingen Fred for ham længer, og en Dag bragte man ham død hjem: Livet var blevet ham for tungt."

114

115